

Sygn. akt: I C 560/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 kwietnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Dutkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 21 kwietnia 2022 r. w Bydgoszczy

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **D. K. (1) i D. K. (2)**

przeciwko (...) **Bank Spółce Akcyjnej we W.**

o ustalenie i zapłatę

I ustala nieistnienie stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu hipotecznego nominowanego do (...) nr (...) z dnia 09 marca 2005 r., zawartej pomiędzy powodami, a (...) Bankiem S.A. z siedzibą we W., którego następcą prawnym jest pozwany (...) Bank S.A. we W.;

II zasądza od pozwanego na rzecz:

- powódki D. K. (3) kwotę 13 270 zł (trzynaście tysięcy dwieście siedemdziesiąt złotych) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 26.11.2020r. do dnia zapłaty,

- powódki D. K. (3) kwotę 7 294,93 CHF (siedem tysięcy dwieście dziewięćdziesiąt cztery franki szwajcarskie 93/100) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 26.11.2020r. do dnia zapłaty,

- powoda D. K. (2) kwotę 12 710 zł (dwanaście tysięcy siedemset dziesięć złotych) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 26.11.2020r. do dnia zapłaty,

- powoda D. K. (2) kwotę 2 566,74 CHF (dwa tysiące pięćset sześćdziesiąt sześć franków szwajcarskich 74/100) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 26.11.2020r. do dnia zapłaty;

III zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 6 434 zł (sześć tysięcy czterysta trzydzieści cztery złote) tytułem zwrotu kosztów postępowania wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

SSO Agnieszka Dutkiewicz

Sygn. akt I C 560/21

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym w dniu 30 kwietnia 2021 r. przeciwko (...) Bank S.A. z siedzibą we W. powodowie D. K. (1) i D. K. (2) wnieśli o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty 25 980 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej i pobrania świadczeń nienależnych w okresie od 18.05.2011r. do 17.09.2020r. w ten sposób, iż:

- na rzecz powódki D. K. (1) kwoty 13 270 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 26.11.2020r. do dnia zapłaty,

- na rzecz powoda D. K. (2) kwoty 12 710 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 26.11.2020r. do dnia zapłaty,

o zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powodów kwoty 9 861,67 CHF tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej i pobrania świadczeń nienależnych w okresie od 18.05.2011r. do dnia 17.09.2020r. w ten sposób, iż:

- na rzecz powódki D. K. (1) kwoty 7 294,93 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 26.11.2020r. do dnia zapłaty,

- na rzecz powoda D. K. (2) kwoty 2 566,74 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 26.11.2020r. do dnia zapłaty,

oraz o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu hipotecznego nominowanego do (...) nr (...) standardowe oprocentowanie z dnia 09.03.2005r. Ponadto powodowie wnieśli o zasądzenie od strony pozwanej na rzecz strony powodowej zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki minimalnej.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że w dniu 9 marca 2005 r., jako osoby fizyczne posiadające status konsumenta, zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego umowę kredytu hipotecznego nominowanego do (...) nr (...), na kwotę 88 001,42 zł na zakup lokalu mieszkalnego w B.. Powodowie podkreślili, że nie przedstawiono im rzetelnych informacji pozwalających oceniać rozmiar ryzyka związanego z produktem powiązany z walutą obcą oraz konsekwencji ekonomicznych zastosowanych w niej mechanizmów. Pozwany nie przedstawił symulacji obrazujących możliwe niekorzystne zmiany wysokości rat miesięcznych, w tym szczególności nie przedstawił przeliczenia wysokości rat oraz należnego do spłaty kapitału kredytu, wynikającego z zastosowania dwóch odrębnych mierników wartości dla wypłaty oraz spłaty kredytu. Pozwany nie wskazał czynników mających wpływ na wysokość ustalanych przez siebie mierników wartości w postaci kursów kupna i sprzedaży waluty obcej, mających być stosowanymi na użytek realizacji umowy, jak również nie wskazał podstawy zastosowania dwóch odrębnych kursów waluty obcej w umowie kredytu nie przewidującej w swej treści jakiegokolwiek procesu wymiany walut. Powodowie podkreślili, że przedmiotowa umowa została zawarta na podstawie wzorca umownego i zawiera szereg klauzul niedozwolonych. Strona powodowa wyjaśniła, że nie miała możliwości negocjacji poszczególnych postanowień umowy. Pozwany zapewniał powodów o stabilności waluty (...) oraz, że kredyt indeksowany jest korzystniejszy od kredytu złotówkowego.

W dalszej części uzasadnienia powodowie podnieśli, że pozwany kształtował prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego w świetle treści art. 58 § 2 k.c. a także, że pozwany przekroczył granice swobody umów określone w art. 353¹ k.c. poprzez zagwarantowanie sobie pełnej dowolności w zakresie ustalenia wysokości zobowiązań strony powodowej jako kredytobiorców. Powyższe zdaniem powodów skutkuje nieważnością przedmiotowej umowy kredytu.

W odpowiedzi na pozew (...) Bank S.A. z siedzibą we W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów procesu według spisu kosztów a w razie jego nieprzedłożenia, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwany wskazał, że roszczenie strony powodowej jest w całości bezzasadne. Zaprzeczono, by powodom nie przedstawiono odpowiedniej symulacji wysokości rat, informacji dotyczących mechanizmu stosowania przez bank różnych kursów waluty (...) do uruchomienia kredytu oraz jego spłaty. Zanegowano także, jakoby pozwany nie poinformował powodów o ciążyącym na nich ryzyku kursowym. Ponadto pozwany zaprzeczył, jakoby powodowie nie mieli możliwości negocjowania treści postanowień umownych, negocjowania kursów walut oraz sposobu spłaty rat kapitałowo-odsetkowych.

Odnosząc się do zarzutu nieważności umowy kredytu z mocy prawa pozwany zaznaczył, że brak jest jakichkolwiek podstaw prawnych do podważania ważności i skuteczności umowy kredytu, która pozostaje w zgodzie z przepisami powszechnie obowiązującego prawa. Pozwany bank zaznaczył, że konstrukcja kredytu waloryzowanego do waluty obcej nie uchybia art. 69 ust. 1 Prawa bankowego. Nadto pozwany wskazał, iż nie przyznał sobie prawa do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu, bowiem kurs (...) w tabeli pozwanego musiał zawsze pozostawać w ścisłej korelacji z kursem (...) na rynku walutowym. Ponadto, zdaniem pozwanego łącząca strony umowa kredytu nie narusza zasad współżycia społecznego, bowiem w momencie zawierania stosunku prawnego była ona dla powodów korzystna. Podkreślono, że ewentualne stwierdzenie przez Sąd nieważności umowy z uwagi na naruszenie zasad współżycia społecznego byłoby niesprawiedliwe wobec tych kredytobiorców, którzy wybrali droższe kredyty złotowe.

Mając na względzie ewentualną abuzywność klauzuli indeksacyjnej, pozwany wskazał, iż w treści postanowień umowy wyraźnie zostały wskazane zasady przeliczania na (...) kwoty kredytu oraz zasady jego spłaty. Ponadto, pozwany podkreślił, iż w niniejszej sprawie nie zostały spełnione przesłanki abuzywności klauzuli kursowej. Zaznaczono, iż w dacie udzielania kredytu poprzednik prawny pozwanego oferował zarówno kredyty złotowe, jak i kredyty waloryzowane kursem walut obcych, z kolei wybór konkretnej oferty zależny był wyłącznie od decyzji kredytobiorcy.

Pozwany z ostrożności procesowej podniósł ewentualny zarzut potrącenia oraz ewentualny zarzut zatrzymania (art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c.) na wypadek unieważnienia umowy kredytu.

W dalszym toku postępowania strony podtrzymały stanowiska dotychczas zajęte w sprawie.

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu 9 marca 2005 r. powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bank S.A. z siedzibą we W.) umowę kredytu hipotecznego nominowanego do (...) nr (...), na kwotę 88 001,42 zł na zakup lokalu mieszkalnego w B.. Powodowie zawarli umowę jako konsumenci. Umowa została zawarta na okres 360 miesięcy.

Integralną częścią umowy był regulamin udzielania kredytów/pożyczek hipotecznych przez (...) Bank S.A.

Zgodnie z § 2 ust. 1 na wniosek kredytobiorcy Bank udzielił kredytu w kwocie 88 001,42 zł nominowanego do (...) wg. kursu kupna waluty dla (...) obowiązującego w Banku w dniu uruchomienia całości kredytu lub jego poszczególnych transz na cel określony w § 1.

W § 3 ust. 2 ustalono, że kredyt będzie wypłacony w złotych polskich, przy jednoczesnym przeliczeniu wysokości wypłaconej kwoty (transzy) na (...) wg kursu kupna walut dla (...) ustalonego przez Bank i obowiązującego w Banku w dniu wypłaty środków.

Jako datę spłaty raty kredytu przyjęto datę wpływu środków na rachunek kredytu. Kwota wpłaty raty w złotych przeliczana była na (...) wg kursu sprzedaży obowiązującego w NBP na dzień przed datą wpływu środków do Banku (§ 5 ust. 5 umowy).

W celu dochodzenia roszczeń, kwota zadłużenia z tytułu niniejszej umowy w dniu jej wymagalności w tym sytuacji określonej w § 10 ust. 3 niniejszej umowy zostanie przeliczona na PLN wg kursu sprzedaży walut dla (...) z Tabeli kursów NBP i obowiązującego w tym dniu (§ 11 ust. 4 umowy).

Raty kredytu wraz z należnymi odsetkami płatne były w terminach określonych w harmonogramie spłat w PLN w kwocie stanowiącej równowartość należności Banku w (...) według kursu sprzedaży (...) obowiązującego w Banku w dniu wpływu środków na rachunek wskazany przez Bank (§ 2 ust. 2 aneksu nr (...) do umowy).

Spłaty rat kredytu/ pożyczki dokonane przez Kredytobiorcę/ Pożyczkobiorcę bez powiadomienia Banku co do celu przeznaczenia wpłaty przed terminami wymagalności wynikającymi z umowy kredytowej/ pożyczki przechowywane będą na nieoprocetowanym rachunku Banku. W przypadku kredytu/ pożyczki nominowanych przeliczenie

dokonanej ponadplanowej wpłaty na walutę kredytu/ pożyczki nastąpi w dniu wpływu środków do Banku wg kursu sprzedaży waluty obowiązującego w NBP na dzień przed datą wpływu środków do Banku (§ 9 ust. 3 Regulaminu).

Oprocentowanie kredytu było zmienne. Na dzień zawarcia umowy niniejszej umowy wynosiło 3,36% w stosunku rocznym.

Dowody: umowa kredytu hipotecznego nominowanego do (...) nr (...) wraz z aneksami (k. 27-31 akt), Regulamin udzielania kredytów/ pożyczek hipotecznych przez (...) Bank S.A. (k. 32-35 akt), wniosek kredytowy (k. 126-129 akt), ocena wniosku o kredyt hipoteczny (k. 130-132 akt), oświadczenie o ustanowieniu hipoteki (k. 133 akt), harmonogram spłat (k. 134-140 akt).

Umowa zawarta została przez strony z wykorzystaniem przedłożonego przez bank wzorca umownego, bez możliwości negocjacji jej treści. Oferta kredytu w (...) została przedstawiona przez pracownika banku powodom jako korzystna i bezpieczna z uwagi na stabilność waluty. Kredyt w (...) przedstawiony był jako korzystniejszy od złotówkowego z uwagi na niższe raty. Powodom nie przedstawiono rzetelnej informacji o ryzyku wiążącym się z kredytem walutowym.

Dowody: przesłuchanie powódki (k. 192-193 akt), przesłuchanie powoda (k. 193 akt), umowa kredytu hipotecznego nominowanego do (...) nr (...) wraz z aneksami (k. 27-31 akt).

Pismem z dnia 2 listopada 2020 r. powodowie skierowali do pozwanego reklamację, w której zażądali wypłaty na ich rzecz kwoty 96 485,51 zł tytułem nienależnie pobranych rat kredytowych i wezwali go do zapłaty tej kwoty. W przypadku nieuwzględnienia powyższego wnieśli o zapłatę przez Bank na ich rzecz kwoty 56 973,12 zł oraz 10 158,95 CHF z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z umowy kredytowej w okresie od dnia 19.04.2005r. do dnia 17.09.2020r. w związku z zastosowaniem w umowie niedozwolonych klauzul umownych z uwagi na nieważność przedmiotowej umowy w świetle przepisów prawa. W przypadku nieuwzględnienia powyższego powodowie, wezwali do zwrotu nienależnie pobranych od mandatów rat kredytu w wyższej wysokości, niż rzeczywiście powinni oni spłacić w okresie od dnia 22.11.2010r. do dnia 17.09.2020r. w związku z zawarciem w treści umowy niedozwolonych postanowień umownych, których treść miała wpływ na wysokość spłaconych przez mandatów rat kredytu w kwocie 22 171,08 zł.

Pozwany w odpowiedzi na reklamację poinformował powodów, iż nie znajduje podstaw do uznania, że umowa kredytu była w jakikolwiek sposób wadliwa, jak również wystąpiły okoliczności, które skutkowałyby unieważnieniem umowy.

Dowody: reklamacja z dnia 2 listopada 2020 r. (k. 41-44 akt), odpowiedź na reklamację z dnia 25 listopada 2020 r. (k. 45-46 akt).

W okresie od 19 kwietnia 2005 r. do 08 października 2020 r. powodowie wpłacili na rzecz pozwanego banku w ramach wykonania przedmiotowej umowy kredytu łączną kwotę 58 133,12 zł oraz 9 861,67 CHF.

Dowody: zaświadczenie z banku i wyliczenie spłat (k. 36-40 akt), historia spłat (k. 48-52).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie w/w dokumentów złożonych przez strony w toku postępowania, jak również na podstawie przesłuchania obu powodów.

Sąd uznał za wiarygodne oraz przydatne dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy dokumenty zebrane w aktach sprawy, albowiem zostały one sporządzone we właściwej formie, przewidzianej dla danego typu dokumentów. Ponadto autentyczność tych dokumentów nie budziła wątpliwości Sądu ani stron postępowania.

Za wiarygodne Sąd uznał zeznania powodów na okoliczności związane z zawarciem przedmiotowej umowy. Powodowie przedstawili okoliczności, w których zaproponowano im zawarcie umowy kredytu hipotecznego waloryzowanego kursem (...). Jako konsumenci, a zatem słabsza strona obrotu gospodarczego polegali na zaufaniu pracowników banku, którzy zapewniali ich o korzystności wyboru kredytu waloryzowanego do waluty obcej (...), jak również o stabilności kursu franka szwajcarskiego.

Dokumentacja w postaci instrukcji udzielania kredytów/ pożyczek hipotecznych przez (...) Bank S.A. nie wniosła niczego istotnego do sprawy oraz nie była przydatna dla stwierdzenia okoliczności faktycznych istotnych dla niniejszej sprawy.

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 pominął dowód z opinii biegłego jako nieprzydatny dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

W niniejszej sprawie powodowie wniesli o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty 25 980 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej i pobrania świadczeń nienależnych w okresie od 18.05.2011r. do 17.09.2020r. w ten sposób, iż:

- na rzecz powódki D. K. (1) kwoty 13 270 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 26.11.2020r. do dnia zapłaty,

- na rzecz powoda D. K. (2) kwoty 12 710 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 26.11.2020r. do dnia zapłaty,

o zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powodów kwoty 9 861,67 CHF tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej i pobrania świadczeń nienależnych w okresie od 18.05.2011r. do dnia 17.09.2020r. w ten sposób, iż:

- na rzecz powódki D. K. (1) kwoty 7 294,93 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 26.11.2020r. do dnia zapłaty,

- na rzecz powoda D. K. (2) kwoty 2 566,74 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 26.11.2020r. do dnia zapłaty,

oraz o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu hipotecznego nominowanego do (...) nr (...) standardowe oprocentowanie z dnia 09.03.2005r.

W sprawie bezsporne było, że strony zawarły umowę kredytu hipotecznego nominowanego do (...) nr (...), na kwotę 88 001,42 zł z przeznaczeniem na zakup mieszkania. Powodowie zawarli umowę jako konsumenci. Umowa została zawarta na okres 360 miesięcy. Wysokość rat kapitałowo-odsetkowych określona była w (...). Jako datę spłaty raty kredytu przyjęto datę wpływu środków na rachunek kredytu. Kwota wpłaty raty w złotych przeliczana była na (...) wg kursu sprzedaży obowiązującego w NBP na dzień przed datą wpływu środków do Banku.

Sąd ustalił również, że przedmiotowa umowa zawarta została z wykorzystaniem przedłożonego przez bank wzorca umowy. Powodowie wyjaśnili w wiarygodny sposób, że nie mieli żadnego wpływu na treść umowy, szczególnie w zakresie jej postanowień, które uznają za abuzywne. Bank wykazał, jedynie że informował kredytobiorców o ryzyku kursowym. Nie udzielił im jednak rzetelnej i pełnej informacji o nieograniczonym zakresie ryzyka kursowego.

Powołane przez powodów klauzule tj. § 2 ust. 1, § 3 ust. 2, § 5 ust. 5 i § 11 ust. 4 umowy, § 2 ust. 2 aneksu nr (...) do umowy oraz § 9 ust. 3 regulaminu w rzeczywistości mogą zostać uznane za niedozwolone. Zgodnie z treścią art. 353¹ k.c., strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Jednocześnie zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Nieuzgodnione indywidualnie są te

postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385¹ § 3 k.c.).

W pierwszej kolejności wskazać należy, że pozwany prowadzi działalność gospodarczą w zakresie czynności bankowych. Powodowie w momencie zawarcia umowy nie prowadzili działalności gospodarczej. Przede wszystkim z treści łączącej strony umowy wynika, że powodowie zawarli ją jako osoby fizyczne z przeznaczeniem na zakup mieszkania w B.. W świetle powyższego nie budzi wątpliwości, że powodowie w niniejszej sprawie posiadają status konsumentów w rozumieniu art. 22¹ k.c.

Powodowie wykazali w toku postępowania, że wskazane klauzule nie zostały przez nich uzgodnione z bankiem, a ich rola w procesie zawierania umowy sprowadzała się w zasadzie do podjęcia decyzji o zawarciu lub nie umowy przygotowanej uprzednio przez bank. Jednocześnie wszystkie te klauzule mogą uchodzić za niedozwolone, albowiem przyznają wyłącznie bankowi prawo do dowolnego przerzucania odpowiedzialności za ryzyko związane z wzrostem kursu waluty na powodów. Przede wszystkim konstrukcja indeksacji znajdująca się w umowie powoduje możliwość narzucenia przez bank wysokości kwoty podlegającej zwrotowi, a w konsekwencji i wysokości odsetek, a więc głównych świadczeń powodów. Ustalenie ich wysokości wiązało się bowiem z koniecznością odwołania się do kursu walut ustanawianych w wewnętrznej, dowolnej i nieznannej powodom tabeli kursów banku. Takie klauzule już od dawna wskazywane są jako abuzywne z uwagi na nieokreślony i nieobiektywny miernik, podług którego następuje ostatecznie określenie wysokości zobowiązania kredytobiorcy, które jest niemożliwe do przewidzenia i obliczenia w chwili zawarcia umowy (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2018 r., I CSK 628/17). Jednocześnie zaznaczyć należy, że nie ma znaczenia dla dokonywanej oceny to, w jaki sposób bank rzeczywiście ustalał kurs w trakcie wykonywania umowy i jaka była relacja kursu banku do kursu rynkowego. Są to okoliczności obojętne na gruncie art. 385² k.c., jak również oceny możliwego naruszenia interesów konsumenta. Istotne jest jedynie, że postanowienia umowy dawały przedsiębiorcy nieograniczoną swobodę w wyznaczaniu kursu waluty, a w konsekwencji – wysokości zobowiązań konsumenta.

Dalej wskazać należy, że kwota podlegająca zwrotowi na rzecz banku nie została dostatecznie i ściśle w umowie określona, nie odpowiada ona nominalnie kwocie wykorzystanego kredytu i nie są określone w sposób obiektywny zasady jej ustalenia. Ponadto wskazać należy, że zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe, przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Oznacza to, że kredytobiorca jest zobowiązany do zwrotu określonej kwoty środków pieniężnych, którą winna wyznaczać kwota kapitału mu udostępnionego i wykorzystanego przez kredytobiorcę. Bank nie może więc żądać zwrotu większej kwoty aniżeli ściśle określonej i oddanej do dyspozycji klienta. Wszelkie zapisy umowne dopuszczające dowolną waloryzację są sprzeczne z art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe w zw. z art. 358¹ § 2 i 5 k.c. i rażąco naruszają interesy konsumenta.

Zgodnie z art. 69 ust. 2 pkt 4a ustawy Prawo bankowe, umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności - w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu

Nieprecyzyjne i dowolne odwołanie się do bliżej nieznannej tabeli kursów sporządzanej na wewnętrzne potrzeby przez bank narusza wskazany przepis. Szczególnie istotne jest to, że strona powodowa nie wiedziała i nie mogła wiedzieć, według jakiego kursu ostatecznie zostanie przeliczona jej rata, z każdym kolejnym miesiącem powodowie nie wiedzieli więc w praktyce ile wynosi rata, którą zobowiązani są uiścić. Naruszenie więc przez bank art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe jest oczywiste. Ze względu na wyeliminowanie abuzywnych klauzul waloryzacyjnych z umowy,

sprzeczność umowy z przepisem art. 69 ust. 2 pkt 4a ustawy Prawo bankowe tylko się pogłębia, albowiem brak jest wówczas jakiegokolwiek obiektywnego miernika, według którego można przeliczyć kurs walut. Powoduje to w efekcie nieważność całej umowy kredytowej – zgodnie z treścią art. 58 k.c. Dodać ponadto trzeba, że umowę należy ocenić jako sprzeczną z zasadami współzycia społecznego i dobrymi obyczajami także i z tej przyczyny, że nawet, gdyby za rzeczywistą przyczynę wytoczenia powództwa uznać nie tyle skutki tzw. spreadu, co sam fakt znacznego wzrostu kursu franka szwajcarskiego to w podkreślić trzeba, że dniu zawarcia umowy powodowie obejmowali swoją świadomością możliwość kilkuprocentowej zwwyżki i jej skutki. Taka świadomość ryzyka nie obejmuje, w ocenie Sądu, świadomego ryzyka uwolnienia kursu waluty przez kraj emisji i w efekcie zwwyżki kursu o 100%. To na pracownikach banku, jako profesjonalistach, spoczywał obowiązek wyczerpującego wyjaśnienia konsumentowi skutków takich zdarzeń, istoty gwarantowania waluty przez kraj emisji i możliwych skutków jej uwolnienia, w celu uzyskania pełnego obrazu ryzyka i możliwości jego rozważenia. Ponadto, o sprzeczności umowy z zasadami współzycia społecznego, w powiązaniu z powyższymi rozważaniami, świadczy także fakt, że w przypadku tak znacznego, niemożliwego do przewidzenia wzrostu kursu waluty, cały ciężar tego zdarzenia został przerzucony na kredytobiorców. Bank natomiast, który udzielił powodom kredytu, następnie pozyskiwał do swojej dyspozycji z tytułu rat środki znacznie wyższe niż zaangażował w związku z niemal podwojonym kursem franka szwajcarskiego – tak dalece niewspółmierne do środków wydatkowanych i rozsądnych zysków, że skutek ten czyni ważność umowy niemożliwą do obrony.

Z uwagi na uznanie przez Sąd abuzywności klauzul waloryzacyjnych, konieczne stało się dokonanie analizy ewentualnych skutków prawnych, do których prowadziłyby wyeliminowanie ich z umowy stron. Zgodnie z treścią art. 385¹ § 1 zd. pierwsze k.c., postanowienia te nie wiązałyby powodów i to od momentu zawarcia umowy kredytowej. Powyższe rozstrzygnięcie powoduje, że postanowienia te stają się bezskuteczne wobec powodów, lecz jednocześnie powoduje to powstanie pewnego rodzaju „luki” w stosunku prawnym. W związku z tym powstaje problem możliwości uzupełnienia umowy innymi postanowieniami. Z bogatego dorobku orzeczniczego (...) wynika, że nic nie stoi na przeszkodzie temu, by sąd krajowy zastąpił nieuczciwe postanowienie umowne przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym (por. m.in. wyrok z dnia 30 kwietnia 2014 r., sygn. akt C-26/13). Jednakże w orzecznictwie sądów krajowych wielokrotnie potwierdzano, że w polskim porządku prawnym nie istnieją przepisy o charakterze deklaratywnym, którymi można by w ten sposób „zapłacić” niejako powstałe braki w umowie. W ocenie Sądu utrzymanie umowy w pozostałym zakresie (tzw. „odfrankowanie” kredytu) również nie jest możliwe, albowiem uczyniłoby to umowę niemożliwą do wykonania. Wedle stanowiska banku, ewentualne stwierdzenie nieważności umowy miałyby szczególnie szkodliwe skutki dla konsumenta. Na marginesie wskazać należy, że zgodnie z wyrokiem (...) z dnia 3 października 2019 r. (w sprawie C-260-18), sąd krajowy nie jest również władny uzupełniać powstałej wobec uznania za bezskuteczne niektórych z postanowień umowy luki poprzez odwołanie się do kursu średniego NBP.

Mając powyższe okoliczności na względzie Sąd doszedł do przekonania, że żądanie strony powodowej dotyczące ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku umowy kredytowej jest zasadne. Uznał, że przywołane przez stronę powodową klauzule w rzeczywistości są abuzywne, bezskuteczne i nie wiążą powodów. Sąd zważył, że umowa jako spreczna z przepisami prawa jest nieważna na podstawie art. 58 k.c., a bez wyeliminowanych postanowień jej wykonanie nie jest możliwe. Powodowie mieli przy tym interes prawny określony w treści art. 189 k.p.c. w ustaleniu tej nieważności, albowiem takie ustalenie rozstrzyga ostatecznie o ich prawach i obowiązkach, które wynikają z istniejącego stosunku zobowiązaniowego. Ustalenie nieważności przedmiotowej umowy ma ten skutek, że strony nie są nią związane i od początku nie były.

Zgodnie z art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową, ten obowiązany jest do jej zwrotu. Świadczenie spełnione jako wykonanie nieważnej czynności prawnej jako nienależne jest jednym z przypadków tej instytucji (art. 411 k.c.) W sprawie niniejszej mamy do czynienia z nieważnością umowy wzajemnej, przy czym świadczenia stron miały charakter jednorodząjowy (pieniężny). Po jej zawarciu bank przekazał do dyspozycji powodów określony kapitał. Następnie przez wiele lat powodowie spełniali świadczenia odpowiadające określonym w umowie ratom kapitałowo-odsetkowym, dokonując wpłat.

Tego rodzaju sytuacja nakazuje rozważenie zasadności roszczenia głównego powodów o zapłatę z uwzględnieniem przepisu art. 409 k.c., zgodnie z którym obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Istota problemu sprowadza się do wykładni sformułowania „zużył lub utracił (korzyść) w taki sposób, że nie jest już wzbogacony”. Wykładnia językowa nie prowadzi do wystarczającego rezultatu, nakazuje jedynie badać stan wzbogacenia strony, która uzyskała korzyść majątkową. Natomiast nie można jednoznacznie stwierdzić, czy roszczenia stron należy rozpatrywać zupełnie od siebie niezależnie, czy też świadczenie wzajemne należy brać pod uwagę jako element stanu majątkowego strony wpływający na wysokość wzbogacenia. W doktrynie problem ten jest dostrzegany jako spór pomiędzy zwolennikami tzw. teorii dwóch kondycji (nakazującej niezależne rozliczenia roszczeń) i tzw. teorii salda (uznającej, że w razie świadczeń wzajemnych istnieje tylko roszczenie wobec tego podmiotu, który uzyskał korzyść o większej wartości).

Zgodnie z zapatrywaniem, któremu wyraz dał Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 maja 2021 r. (III CZP 6/21), w przypadku następczej nieważności umowy jak w sprawie niniejszej, po obu jej stronach występują dwa niezależne od siebie roszczenia o zwrot świadczeń nienależnie spełnionych. Uwzględniając fakt, że powołana uchwała zyskała moc zasady prawnej, a co za tym idzie jako taka stanie się wiążącym elementem orzekania przez Sąd Najwyższy w innych tego rodzaju sprawach, Sąd uznał za zasadne przyjęcie prezentowanego poglądu za w pełni przystające do sytuacji faktycznej, prawnej oraz procesowej w niniejszej sprawie, co skutkowało uwzględnieniem roszczenia głównego o zapłatę, wyrażającego się sumą spłat powodów za wskazany w pozwie okres.

Pozwany w odpowiedzi na pozew podniósł ewentualny zarzut potrącenia a także zarzut zatrzymania na wypadek unieważnienia umowy kredytu.

Dla możliwości zastosowania potrącenia wymagane jest zatem, aby: 1) wierzytelności stron były względem się wzajemne (rola wierzyciela i dłużnika w jednym u każdej ze stron); 2) jednorodzaowość świadczeń; 3) wymagalność obu wierzytelności oraz 4) możliwość dochodzenia ich przed sądem.

W ocenie Sądu Okręgowego zarzut potrącenia nie zasługiwał na uwzględnienie z powodu braku wymagalności wierzytelności pozwanego, a zatem wierzytelności przedstawionej do potrącenia. Termin spełnienia świadczenia dochodzonego przez pozwanego nie jest oznaczony, ani nie wynika z właściwości zobowiązania, w związku z czym świadczenie winno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. W niniejszej sprawie pozwany przed złożeniem zarzutu potrącenia nie wzywał powodów do zapłaty, w konsekwencji czego podniesiony zarzut w tym zakresie nie zasługiwał na uwzględnienie.

Sąd nie znalazł również podstaw do zastosowania w okolicznościach niniejszej sprawy art. 496 k.c. i 497 k.c. Odnosząc się do podniesionego przez pozwanego zarzutu zatrzymania wskazać należy, że możliwość skorzystania z tego zarzutu wymaga złożenia oświadczenia woli. Jest to bowiem - podobnie jako oświadczenie o potrąceniu - czynność materialnoprawna. Jeżeli strona skorzystała z prawa zatrzymania (dokonała czynności materialnoprawnej) przed wszczęciem postępowania sądowego albo w jego toku, ale poza nim, w postępowaniu sądowym może się powołać na ten fakt i podnieść już tylko procesowy zarzut zatrzymania. Strona uprawniona może powołać się na prawo zatrzymania również w ramach postępowania sądowego. Wówczas czynność materialnoprawna winna być połączona z procesowym zarzutem zatrzymania. (zob. G. Stojek (w:) Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna (art. 353-534), red. M. Frasz, M. Habdas, Warszawa 2018, art. 496; T. Wiśniewski, Przebieg procesu cywilnego, Warszawa 2013, s.202).

Stwierdzić zatem należy, że warunkiem sine qua non merytorycznej oceny zarzutu prawa zatrzymania jest to, aby strona podnosząca ten zarzut wykazała skuteczne złożenie oświadczenia woli, którego treścią jest skorzystanie z prawa zatrzymania świadczenia. W okolicznościach niniejszej sprawy doszło natomiast jedynie do procesowego podniesienia zarzutu zatrzymania przez stronę pozwaną. Podkreślić należy, że brak jest materialnoprawnej czynności pozwanego banku polegającej na złożeniu oświadczenia o skorzystaniu z prawa zatrzymania skierowanego bezpośrednio do powodów. W rezultacie Sąd uznał, że pozwany nie wykazał złożenia powodom oświadczenia materialnoprawnego o

skorzystaniu z prawa zatrzymania i tym samym podniesiony przez niego procesowy zarzut zatrzymania nie zasługiwał na uwzględnienie.

Mając na uwadze wszystkie przytoczone okoliczności, Sąd na podstawie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 58 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. ustalił, nieistnienie stosunku prawnego umowy kredytu hipotecznego nominowanego do (...) nr (...) z dnia 09 marca 2005 r. zawartej pomiędzy powodami, a poprzednikiem prawnym pozwanego banku (pkt I sentencji wyroku).

Sąd w pkt II sentencji wyroku na podstawie art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. i art. 58 k.c. zasądził od pozwanego na rzecz:

- powódki D. K. (1) kwoty 13 270 zł oraz 7 294,93 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 26.11.2020r. do dnia zapłaty,

- powoda D. K. (2) kwoty 12 710 zł oraz 2 566,74 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 26.11.2020r. do dnia zapłaty.

O kosztach procesu orzeczono w punkcie III sentencji wyroku z uwzględnieniem wyniku sprawy, którą pozwany przegrał w całości. Zgodnie z treścią art. 98 §1 k.p.c. strona przegrywająca zobowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Na koszty procesu, które ponieśli powodowie składały się opłata od pozwu – 1 000 zł, koszty zastępstwa procesowego – 5 400 zł oraz opłata skarbową od pełnomocnictw – 34 zł. Z tego tytułu zasądzone od pozwanego na rzecz powodów kwotę 6 434 zł (1 000 zł + 5 400 + 34 zł). Wysokość przyznanych powodom kosztów zastępstwa procesowego Sąd ustalił na podstawie § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r. Nr 1804 ze zm.). Sąd wskazuje, że wniosek strony powodowej o przyznanie kosztów zastępstwa w podwójnej wysokości nie zasługiwał na uwzględnienie, gdyż wkład pracy radcy prawnego w przyczynienie się do wyjaśnienia okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, jak również do wyjaśnienia i rozstrzygnięcia istotnych zagadnień prawnych budzących wątpliwości w orzecznictwie i doktrynie nie uzasadniał zasądzenia kosztów w podwójnej wysokości, a zasądzona stawka w pełni uwzględniała jego udział w sprawie.

SSO Agnieszka Dutkiewicz